Seçme Şiirler



Ataol Behramoğlu

Bebekler, çiçeği insanlığımızın
Ve gelecegimizin biricik umudu

ADAM

ADAM YAYINLARI
©
Adam Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş.

Birinci Basım : Eylül 1997

Kapak Tasarımı : Mehmet Ulusel

97.34.Y.0016.639
ISBN 975-418-446-1

Derleyen : Ataol Behramoğlu

Ataol Behramoğlu

Seçme Şiirler

ADAM

MELANKOLİ

Ey sokaklarında yıllarca avare dolaştığım
İçinde ilk aşkımı yaşadığım küçük şehir
Umutsuz akşamlarımda sesini duyduğum lir
Sihrinde ilk acıyı tattığım

Ey sarhoş akşamlarımın biricik tesellisi
İlk şiirlerimdeki biricik dert ortağım fener
Soğuk kış geceleri ısındığım kalorifer
Gitgide uzaklaşan tren sesi

Ey en masum arzularımı gizleyen oda
Yıldızlarla dost eden küçük pencere
Her akşam gönlümün dilediği yere
Götüren sihirli araba

Ey en içli en yanık türkülerimi duymayan
Rüzgârı saçlarımı dağıtan sokak
Ve ey saçı ak gönlü ak
Anneciğim pencerede ağlayan

Ah biliyorum güç gelecek sizlere
Ama artık gitmek geliyor içimden
Bir sabah masmavi bir bulutun peşinden
Dönüşü olmayan yerlere

(1959)

BİR GÜN AŞK GEÇİLMELİDİR

Ey artık ağzı ve saçları
Uzun bir karanlığı ağartan boyna
Maviden aşka boyayıp silahları
Bilenip bir başkaldırmaya
Korkak ve umutsuz yerlilerden
Söküp son hızla çadırları
Ağaran bir kan, geceden
Yepyeni bir çıldırmaya

Yangın. Onun alyuvarları.
Kanlı bir geçit gibi. İsyan.
Mavi gözlerle dolu saçları
Ey beni umutsuz eden kan
Ey bütün şarkılardan artan
Aşkın vazgeçilmez karanlığı

Susar ve martıları düşünür
Gecenin bir kesiminde insan
İçinde beyaz bir kalabalık
Ve aşk zaten gürültüdür
Benim korkum ve umutsuzluğum
Artık ölmüş bir adam gibidir
Kendini hiç hatırlamayan

Aşkın ve hüznün şiiridir
Yüzümle çizdiğim karanlığa
Çılgın atlar. Savaşçılarım.
Ey benim kaçınılmaz yazgım
Bir gün dörtnala ağlamaya

Bir gün aşk geçilmelidir

(1962)

BİR ERMENİ GENERAL

Usanıp sevişmekten bir ermeni general
Atıvermiş kendini senmişel kulesinden
Bir çocuk ki öperken utanır annesinden
O çocuğu boynundan asıvermeli derhal

Çünkü sığmıyor çocuk koskocaman adama
Çünkü tuhaftır biraz, çocuk olmak eskiden
Sahi, civcivler vardı – bazen anlatır annem
Ne güzel bükermişim boyunlarını ama

Ve ben o dar büyücü – upuzun kara şapkam
Yeniden doğururken alışkın bir tavşanı
Kendime iğretiyim – yani bir kasabalı

Yani her direnişi çağdaş kızla sonlanan
En yeni senaryoda en eski esas oğlan
Bir ermeni general – yakası madalyalı

(1962)

AMCAM ŞAİR BEN ŞAİR

Gidip şarap almalı beş kuruşluk da fülüt
İçip içip sonra da bir güzel ağlamalı
Topal Ulviye var ya, hani gecekondulu
Genelevin üstüne şıp diye damlamalı

Aktarın karısından umutlar kesik artık
Beyaz bi laf söylense memeler otuz iki
Ellerine mozarttan uzansam usulcacık
Kolları bileklerden dirseğe bilezikli

Bu dünyada ya adam olmalı ya da zengin
Amcamsa sabah sabah burnu çay bardağında
Ha babam şiir yazar şu cennet vatanına
Tam gülesim gelecek, pırr... sekiz on güvercin

(1963)

BU AŞK BURADA BİTER

Bu aşk burada biter ve ben çekip giderim
Yüreğimde bir çocuk cebimde bir revolver
Bu aşk burada biter iyi günler sevgilim
Ve ben çekip giderim bir nehir akıp gider

Bir hatıradır şimdi dalgın uyuyan şehir
Solarken albümlerde çocuklar ve askerler
Yüzün bir kır çiçeği gibi usulca söner
Uyku ve unutkanlık gittikçe derinleşir

Yan yana uzanırdık ve ıslaktı çimenler
Ne kadar güzeldin sen! nasıl eşsiz bir yazdı!
Bunu anlattılar hep, yani yiten bir aşkı
Geçerek bu dünyadan bütün ölü şairler

Bu aşk burada biter ve ben çekip giderim
Yüreğimde bir çocuk cebimde bir revolver
Bu aşk burada biter iyi günler sevgilim
Ve ben çekip giderim bir nehir akıp gider

(1965)

YENİDEN, HÜZÜNLE...

İşte yine can sıkıntısı
bana bir şiir yazdıracak.
Tırnaklarım uzamış,
içimde yaralı bir aşk.

İçimde yaralı bir aşk
ve birkaç piyes ölüsü,
birkaç gözyaşı kırıntısı,
intihar gelgiti birkaç.

Sırtüstü uzandım dünyaya,
odamın ampulüne bakıyordum,
ampulün bağlı olduğu borunun
tavanda kıvrılışına.

Tavanda kıvrılışına
birkaç damla gözyaşının,
birkaç damla tertürdiyot,
kalbim ağrıyordu, bir yaz-
günü düştüm sokaklara,
karanlık sokaklara düştüm,
bir yaz gecesiydi galiba,
ürpererek indikçe bayırlardan,
kimsesiz ve loş alanlara,
çaresiz, bomboş bir cesettim,
bir yangın kulesi gibi uğuldayan.
Kirli, bayat, karanlık-
bir suyla dolu bir kova,
olarak kalmıştım dünyada.

Herkes kim bilir nerdedir-
şimdi? sevgilim... Kim bilir-
nerdesin?
Kalbim -ki bir gün durur-
var mıydı acaba?

Ölümü ve tuzlu
fıstıkları unutmadım,
bayat tuzlu fıstıkları.
Sarhoşlar kusardı bir de
ben varken orda. Dünya'da.
1965 yılında.
Bir savaş ve hüzün korkusuyla
kahvelere dolardı insanlar.
Sevgilim! Sevgilim!
"Kanayan yerim benim"
çürük yumurta, bayat pastırma
ve
bamya yenilen bir lokantada
mareşal fevzi çakmak, koca yusuf
dünya güzeli fatma
dostumdular.
Ben o şehirde yalnızdım
bunu kimseler bilmez
gidip gidip rıhtıma
dururdum.
Kör bir dilenci vardı, o da-
dostumdu, beni-
evlendirmek isterdi kızıyla.
Ben içimde bir acıyla
boyna bir resim yapardım.
Sarı kurdeleli kızlara-

hikâyeler anlatırdım hatta
uzak dünyalar ve
albert aynştayn hakkında.
Onlar
uzun uzun susarlardı.
Güzelim kızlar, Hürriyet-
gaztesi okurlardı
Ses ve Hafta.

Her şey o kadar birbirinin
aynıydı, hayat-
akıp gidiyordu sıkıntıyla.
Domino taşlarına ve
bir nehrin akışına benzeyen
cesur ve genç hayat. Akıp giden.
Kitapçı vitrinlerini
ve
alanları hızla eskiten-
hayat, bazen-
beni heyecanlandırırdı.
Yağmurlu, ıhlamur ağaçlı bir yolda
kocaman, eflatun bir güneş
tıkanırdı gırtlağıma
onu karnıma sokardım.
Güneşi, göğsüme ve karnıma.
Akşam-
beni bulurdu bir koyda.
Kırlara doğru
koşardım bir bağırtıyla.
Az önce ıslanmış kırlara,
serin ve bereketli,
her zaman bağışlayan,
o taze ve hüzün-
anası kırlara...

Sevgilim! Sevgilim!
Gece-
yürüyor.
Dünya-
yürüyor ordularla.
Kitaplarla ve matbaacı-
çıraklarıyla. İçimde-
bir dağ çeşmesi akıyor...
Sabah oldu oluyor anında-
eski, külüstür, kömür-
yüklü sarı bir kamyonla
yanında durmuştuk, orman-
battaniyeliydi hâlâ.
Bir hastane odasında-
sabaha karşı, yaralı-
bir onbaşı gibi uyuyordu.
Sabaha-
karşı bir hastane odasında-
aklıma çanlar geliyor.
Bir adam-
kesik çocuk başları satıyor.
Yeniden
hüzünle başlıyorum bir-
romana...

(1965)

BİR GÜN MUTLAKA

Bugün seviştim, yürüyüşe katıldım sonra
Yorgunum, bahar geldi, silah kullanmayı öğrenmeliyim bu yaz
Kitaplar birikiyor, saçlarım uzuyor, her yerde gümbür gümbür bir telaş
Gencim daha, dünyayı görmek istiyorum, öpüşmek ne güzel, düşünmek ne güzel, bir gün mutlaka yeneceğiz!
Bir gün mutlaka yeneceğiz, ey eski zaman sarrafları! Ey kaz kafalılar! Ey sadrazam!
Sevgilim on sekizinde bir kız, yürüyoruz bulvarda, sandviç yiyoruz, dünyadan konuşuyoruz
Çiçekler açıyor durmadan, savaşlar oluyor, her şey nasıl bitebilir bir bombayla, nasıl kazanabilir o kirli adamlar
Uzun uzun düşünüyor, sularla yıkıyorum yüzümü, temiz bir gömlek giyiyorum
Bitecek bir gün bu zulüm, bitecek bu hân-ı yağma
Ama yorgunum şimdi, çok sigara içiyorum, sırtımda kirli bir pardesü
Kalorifer dumanları çıkıyor göğe, cebimde Vietnamca şiir kitapları
Dünyanın öbür ucundaki dostları düşünüyorum, öbür ucundaki ırmakları
Bir kız sessizce ölüyor, sessizce ölüyor orda
Köprülerden geçiyorum, karanlık yağmurlu bir gün, yürüyorum istasyona
Bu evler hüzünlendiriyor beni, bu derme çatma dünya
İnsanlar, motor sesleri, sis, akıp giden su
Ne yapsam... ne yapsam... her yerde bir hüzün tortusu
Alnımı soğuk bir demire dayıyorum, o eski günler geliyor aklıma
Ben de çocuktum, sevgilerim olacaktı elbette
Sinema dönüşlerini düşünüyorum, annemi, her şey nasıl ölebilir, nasıl unutulur insan
Ey gök! senin altında sessizce yatardım, ey pırıl pırıl tarlalar
Ne yapsam.. ne yapsam... Dekart okuyorum sonradan...

Sakallarım uzuyor, ben bu kızı seviyorum, ufak bir yürüyüş Çankaya'ya
Bir pazar, güneşli bir pazar, nasıl coşuyor yüreğim, nasıl karışıyorum insanlara
Bir çocuk bakıyor pencereden hülyalı kocaman gözlü nefis bir çocuk
Lermontov'un çocukluk fotoğraflarına benzeyen kardeşi bakıyor sonra
Ben şiir yazıyorum daktiloda, gazeteleri merak ediyorum, kuş sesleri geliyor kulağıma
Ben mütevazi bir şairim, sevgilim, her şey coşkulandırıyor beni
Sanki ağlayacak ne var bakarken bir halk adamına
Bakıyorum adamın kulaklarına, boynuna, gözlerine, kaşlarına, yüzünün oynamasına
Ey halk diyorum, ey çocuk, derken bende bir ağlama
İlençliyorum bütün bireyci şairleri, hale gidiyorum portakal almaya
İlençliyorum o laf kalabalıklarını, kurumuş yürekleri, bireyin kurtuluşunu filan
İlençliyorum o kitap kurtlarını, bağışlıyorum sonradan
Uzun kış gecelerinden sonra kim bilir nasıl olur her şey
Uzun kış gecelerinden sonra, masallarda anlatılan
Durup durup bunları düşünüyorum, bir sevinci bir hüzün izliyor arkadan
Yüreğim ipe sapa gelmez bir bahar göğü, Türkçe bir yürek kısaca
Beklemek usandırıyor, telaşlı telaşlı bir şeyler anlatıyorum sağda solda
Bir otobüse biniyorum, inceliyorum bir böceği tutarak kanatlarından merakla
Yürürdüm eskiden baharda, o yıkıntıların ve çayırların olduğu alanlara
Aklıma şiiri gelirdi o yaşlı Amerikalının, sonbaharı anlatan şiiri
Çayırlar vardı o şiirde, baharı anımsatan ne de olsa
Böylece yeniden hazırlanıyorum bir coşkuya, yeniden sokaklara fırlamaya

./

Kendimi atmak bir uçurumdan balıklama
Büyük ve mavi bir şey izlenimi var bende, gördüğüm filmlerden mi ne
Bir şapka, telaşlı bir gök, sıcak yapay bir dünya
Anlat anlat bitmiyor, bitmiyor bendeki daüssıla
Bütün sevgilerimi harcayabilirim bir çırpıda, yağmurlu o yollar geliyor aklıma
Benzin kokuları, ıslak direkler, babamın esmer bir somun gibi tombul ve sıcak elleri
Uyurdum. Bir de bakmışsın yeni bir film sinemada, şehirde yeni bir kız, kahvede yeni bir garson
O üzgün ve sabahlıklı dururdu balkonda...
Şimdi ne var hüzünlenecek burda, nedir bu çatlatan yüreğimi bu telaş
Sanki yarın ölecek gibiyim, birazdan polisler gelecek ya da
Gelip alacaklar kitaplarımı, daktilomu, bu şiiri, sevgilimin fotoğrafını duvarda
Soracaklar babanın adı ne, nerde doğdun, teşrif eder misiniz karakola
Dünyanın öbür ucundaki dostları düşünüyorum, öbür ucundaki ırmakları
Bir kız sessizce ölüyor, sessizce ölüyor Vietnam'da
Ağlayarak bir yürek resmi çiziyorum havaya
Uyanıyorum ağlayarak, bir gün mutlaka yeneceğiz!
Bir gün mutlaka yeneceğiz, ey ithalatçılar, ihracatçılar, ey şeyhülislam!
Bir gün mutlaka yeneceğiz! Bir gün mutlaka yeneceğiz! Bunu söyleyeceğiz bin defa!
Sonra bin defa daha, sonra bin defa daha, çoğaltacağız marşlarla
Ben ve sevgilim ve arkadaşlar yürüyeceğiz bulvarda
Yürüyeceğiz yeniden yaratılmanın coşkusuyla
Yürüyeceğiz çoğala çoğala...

(1965)

BEYAZ, İPEK GİBİ YAĞDI KAR

Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Bir kız kardan hafif adımlarıyla yürüyüp geçti hayal içinde
Arkadaşlarımı düşündüm, sevgili şeyleri
Sanki her şey bizimle var ve bizimle olacak
Şarkılar çaldı odalarda
-Bütün insanları sevmek gerektiğini düşündüm
Düşmanlarımız dışında
Düşmanlarımız çünkü
Sevgiyi yok ettikleri için
Düşmanımız oldular-
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Bir kız kardan hafif yüreğiyle
Geçip gitti güvercinleri anımsatarak.
Uzaktaki şehir
Uykuya dalmıştır şimdi.
Düşündüm bir bir
Kardeşlerimin ne yaptıklarını
Nihat
Uyumuyor olmalı.
-Nefis bir şarkı
Söylüyor yandaki odada bir kız
Bir Rus
Halk şarkısı.
Ve şimdi koroyla
Başladılar-
Nihat düşünüyordur
Karanlıkta.
-Sanırım
Bir saatten sonra
Hapishanede
Dışardan söndürüyorlar ışıkları-
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Bir kız kelebek adımlarıyla
Geçip gitti karın üzerinden.
İnsanlar kendi şarkılarını
Kendi hayallerini taşıyorlar.

./

Çağdaş şarkılar
Gerekli onlara
Hem hayatlarının
Derinliklerinden söz eden
Gerçekleştirilmiş
Gerçekleştirilmemiş duygularından,
Hem
Kavgayı ateşleyen
Somut
Anlaşılır
Akıllı şarkılar.
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Acılarla dolu bu dünyaya.
İnsafsızlık
Vahşet
Hâlâ güçlü
Ve hâlâ iktidarda.
İnsanlar
Ölüyorlar.
Gepgenç
Sımsıcak
Ölüyorlar
Sanki
Ölmüyorlarmış gibi.
Bir yandan sürüp gidiyor-
Hayat;
Bir yanda tel örgüler
Parmaklıklar.
Beyaz, ipek gibi yağdı kar
Yağdı kirpiklerine bir kızın
Yağdı mavi bir nehre
Saçlarıma yağdı
Otobüslere
Ağaçlara
Evlere.
İçimden
Okşadım onu.
Okşadım içimden
Kelebek adımlarını

Yanımdan geçen kızın.
Herhangi bir kız
Hayalleri olan.
İstedim ki
Daha güzel
Olsun şu dünya.
İstedim ki
Beyaz
İpek gibi yağan karın altında
Bitsin artık
Bu sürüp giden alçaklıklar.
Bir bebek
Ölüm tehdidi altında yaşamasın
Beşiğinde.
Ve paramparça olmasın
Sımsıcak
Capcanlı
Yaşayıp giderken insanlar.
Bırakın, beyaz
İpek gibi yağan karın altında
Hayallerimiz olsun.
Yaşayalım
Özgür
Güzel
Düşünceli.
Anlatalım
Düşündüklerimizi birbirimize.
Sevinç egemen olsun her yerde
İnsanca
Bir kaygı.
Beyaz, ipek gibi yağdı kar.
Yağsın.
Dünya daha güzel olacak
İnanıyorum buna.
Bir insan kalbinin güzelliğine
Çocukluğuna
Sonsuz cesaretine, olanaklılığına
İnandığım kadar.

(1973)

BEN ÖLÜRSEM AKŞAMÜSTÜ ÖLÜRÜM

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Şehre simsiyah bir kar yağar
Yollar kalbimle örtülür
Parmaklarımın arasından
Gecenin geldiğini görürüm

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Çocuklar sinemaya gider
Yüzümü bir çiçeğe gömüp
Ağlamak gibi isterim
Derinden bir tren geçer

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Alıp başımı gitmek isterim
Bir akşam bir kente girerim
Kayısı ağaçları arasından
Gidip denize bakarım
Bir tiyatro seyrederim

Ben ölürsem akşamüstü ölürüm
Uzaktan bir bulut geçer
Karanlık bir çocukluk bulutu
Gerçeküstücü bir ressam
Dünyayı değiştirmeye başlar
Kuş sesleri, haykırışlar
Denizin ve kırların
Rengi birbirine karışır

Sana bir şiir getiririm
Sözler rüyamdan fışkırır
Dünya bölümlere ayrılır
Birinde bir pazar sabahı
Birinde bir gökyüzü
Birinde sararmış yapraklar
Birinde bir adam
Her şeye yeniden başlar

(1972)

Cellat uyandı yatağında bir gece
"Tanrım" dedi "Bu ne zor bilmece
Öldükçe çoğalıyor adamlar
Ben tükenmekteyim öldürdükçe..."

(1974)

HEMINGWAY'İN BİR HİKÂYESİNDEN ÇAĞRIŞIMLARLA

Kadın ve adam oturuyorlardı
Uzakta beyaz dağlar vardı
Gara girmek üzereydi Barselona - Madrid treni

Kadın üzgündü, üzgündü, üzgündü
Adam düşündü, düşündü, düşündü
Aşkımız bitmesin isterim dedi

Biralar içildi ve başka içkiler
Kadın ve adam kederliydiler
Ne birleşiyor, ne ayrılıyordu elleri

Neden, neden sönüp gider bir aşk
Acının silinmez tortusunu bırakarak
Onulmazca inciterek yürekleri

Kadın daha gerçek bir acıyla yaralıydı belki de
Tasalı bir sevecenlikle baktı erkeğine
Gözyaşları içinde gülümsedi

Kadın ve adam oturuyorlardı
Aralarında bir masa vardı
Ve hüznün aşılmaz engelleri

(1975)

KİRAZLI MESCİT SOKAĞI

Kirazlı Mescit sokağı
Haliç'e doğru iner
Yoksul ahşap evler
Cumbalı pencereler

Yol üstünde kadınlar
Oturmuş örgü örer
Asmalı kahve önünde
Çatık yüzlü erkekler

Fabrika dönüşü, yorgun bir kırıtmayla
Geçer solgun giysili kızlar
Kürtçe bir şeyler konuşur
Köşe başlarında delikanlılar

Yüz yaşında bir hamal
Yüz kiloyla didişir
Minnacık oğlanlar
Çöplükte küfürleşir

Konuşsam bu bebelerle
Söyleyebileceğim ne var
Naylon talaşı topluyor
Kışın yakmak için bir ihtiyar

Kirazlı Mescit sokağı
Bir sokak, yoksul İstanbul'dan
Aklımda bu dizeler
Geçtim bir ikindiüstü ordan

(1977)

YAŞADIKLARIMDAN ÖĞRENDİĞİM BİR ŞEY VAR

Yaşadıklarımdan öğrediğim bir şey var
Yaşadın mı, yoğunluğuna yaşayacaksın bir şeyi
Sevgilin bitkin kalmalı öpülmekten
Sen bitkin düşmelisin koklamaktan bir çiçeği

İnsan saatlerce bakabilir gökyüzüne
Denize saatlerce bakabilir, bir kuşa, bir çocuğa
Yaşamak yeryüzünde, onunla karışmaktır
Kopmaz kökler salmaktır oraya

Kucakladın mı sımsıkı kucaklayacaksın arkadaşını
Kavgaya tüm kaslarınla, gövdenle, tutkunla gireceksin
Ve uzandın mı bir kez sımsıcak kumlara
Bir kum tanesi gibi, bir yaprak gibi, bir taş gibi dinleneceksin

İnsan bütün güzel müzikleri dinlemeli alabildiğine
Hem de tüm benliği seslerle, ezgilerle dolarcasına
İnsan balıklama dalmalı içine hayatın
Bir kayadan zümrüt bir denize dalarcasına

Uzak ülkeler çekmeli seni, tanımadığın insanlar
Bütün kitapları okumak, bütün hayatları tanımak arzusuyla yanmalısın
Değişmemelisin hiçbir şeyle bir bardak su içmenin mutluluğunu
Fakat ne kadar sevinç varsa yaşamak özlemiyle dolmalısın

Ve kederi de yaşamalısın, namusluca, bütün benliğinle
Çünkü acılar da, sevinçler gibi, olgunlaştırır insanı
Kanın karışmalı hayatın büyük dolaşımına
Dolaşmalı damarlarında hayatın sonsuz taze kanı

Yaşadıklarımdan öğrendiğim bir şey var
Yaşadın mı büyük yaşayacaksın, ırmaklara, göğe, bütün evrene
karışırcasına
Çünkü ömür dediğimiz şey, hayata sunulmuş bir armağandır
Ve hayat, sunulmuş bir armağandır insana

(1977)

KUŞATMADA

Kuşatma altında vermem gerekiyor
Ömrümü etkileyecek kararları.
Kuytu bahçelerde değil
Sarsak odalarda yaşıyorum aşkı.

En güzel dizeyi buluyorum derken
Bozuyor düşümü bir klakson sesi
Aklımda hayatım üstüne düşünceler
Ve pantolonumdaki yağ lekesi.

Sırıtkan, sırnaşık bir reklam spotu
Ekleniyor sonuna duygulu bir filmin
Sevgi yitiriyor anlamını
Kaypaklaşıyor kin.

Bir çocuk ölüsüyle yan yana
Yaşıyor içimde gülen çocuk.
Katıksız sevinç duymayı
Ve üzülmeyi artık unuttuk.

Gök diye bir şey vardı bir zaman
Sonsuz, engin, mavi
Şimdi sünepe bulutların
Hasta köpekler gibi gezindiği

Ve dalgakıranlarla zincirlenmiş deniz
Gitgide çürüyen bir su olmada artık
Akıtmada zehrini doğaya
İçimizdeki bataklık...

Kuşatma altında vermem gerekiyor
Ömrümü etkileyecek kararları.
Fakat hiçbir şey kurutamayacak
Çorak topraklarda yeşerttiğim aşkı...

(1978)

TÜRKİYE, ÜZGÜN YURDUM, GÜZEL YURDUM

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Boynu bükük ay çiçeği
Şiirin ve aşkın geleceği.

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Dağ rüzgârı, portakal balı
Alçakgönüllü, hünerli, sevdalı.

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Yazgısı kara yazılmış gelin
Kurumuş sütü memelerinin.

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Harlı bir ateş gibi derinde yanan
Haramilerin elinde bunalan.

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Güngörmüş, bilge toprağım
Yunus, Pir Sultan ve Nâzım.

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Bozlak, ağıt, halay ve zeybek
Dumanı üstüne ekmek.

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Yüzü kırış kırış anam
Ağlayan narım, gülen ayvam.

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Asmaların üstünde gün ışığı
En güzel geleceğin yakışığı.

Türkiye, üzgün yurdum, güzel yurdum
Zinciri altında kımıldayan
Bitecek sanıldığı yerde başlayan.

Mayıs 1980

UNUTTUM, NASILDI ANNEMİN YÜZÜ

Unuttum, nasıldı annemin yüzü
Unuttum, sesi nasıldı annemin.
Gece bir örtü olsun anılardan
Kara yüreğime örtüneyim.

Unuttum, nasıldı annemin gülüşü
Unuttum, nasıldı ağlarken annem.
Yaşam sallasın kollarında beni
Küçücük oğluyum onun ben.

Unuttum, elleri nasıldı annemin
Unuttum, gözleri nasıldı bakarken.
Kuru ot kokusu getirsin rüzgâr
Yağmur usulcacık yağarken.

Haziran 1980

KIRK YAŞIN EŞİĞİNDE ŞİİR

Küçük heyecanlara paydos
Çünkü rüzgârla aynı yaştayım
Çünkü güneş kardeşim
Bir ırmakla sevişmekteyim

Bana artık dingin olmak
Bana yalınlık yaraşır
İçimde şiirin güzelliği
Yaşamak sevinciyle yarışır

Güzeller güzeli ömrüm
Sana gitgide sevdalanıştayım
Nice emeklerle dokunmuş
Bir ince, bir nazlı nakıştayım

Küçük tasalara, tutkulara paydos
Çünkü evrenle aynı yaştayım
Başsız sonsuz doyumsuz
Bir başdöndürücü akıştayım

Şubat 1981

SESLER

İnsan seslerine tutunarak ilerliyorum
kollarım alabildiğine açık
yuvarlanmamak için uçuruma

İnsan seslerine tutunarak ilerliyorum
yolumu yitirmemek için
boğucu karanlıkta

Kızımın sesi "anne" diyen
"i" gibi incelterek "e" sesini
"babacığım" derken kırık dökük
ve öğrendiği ilk fiilleri sıralarken
o henüz dalında ham bir meyve gibi ses
tutkulu, güvensiz, birden tizleşen

Karımın sesi, gülümseyiş gibi umutlu
ve bir kızkardeş sesi gibi sevecenlikle dolu

Telefondaki sesi babamın
kısık, uzakta, anıa can kadar yakın

Gurbetteki kardeşlerimin sesleri
ansızın bir selam gibi ulaşan
çocukluğu
ve daha nice şeyleri ışıldatan

Unuttuğum sesi annemin
bazen düşlerimde çınlayan

Ve dostların sesi, bunaldığımda
dokunurcasına duymak istediğim
yolumu yitirmemek için
yitip gitmemek için boğuntuda

"Kendine iyi bak" diyen sesler
"nasılsın" diyen sesler
kaygılı, dostça çınıltılı, ince, kalın, boğuk ya da tiz
kendimi en kötü duyumsadığım zamanlarda
duymak istediğim o sesler
tutunarak güven duyduğum
birlikte bir karanlığı geçtiğimiz...

Temmuz 1981

HAPİSHANEDE BİR SABAH TÜRKÜSÜ

Maltepe askeri cezaevinin avlusunda
Sisler içindeki Büyükada'nın karşısında
Oturmuş yazarım bu şiiri

Eylül başlarında bir cumartesi sabahı
Lodos titretiyor ağaçları
Yağmur geceden yıkamış çiçekleri

Gökyüzü mavi, bulutlar beyaz
Ardından baharın geçti koca bir yaz
Hapisteyiz hâlâ ve güzün ilk serinlikleri

Avlunun dört yanı dikenli teller
Tellerin gerisinde nöbetçiler bekler
Kapanır uykusuzluktan gözleri

On gündür çocuk sesi duymadım
Özledim "baba" deyişini kızımın
Özledim beni görünceki sevincini...

Hayatım benim, kırk yıllık hayatım
Seni başarabildiğimce dürüst yaşadım
İçim burada da pırıl pırıl şimdi

Geçer, güzelim, bu günler de geçer
Sökülüp atılır dikenli teller
Koparır halk bir gün zincirlerini

Eylül 1982
Maltepe Askeri Cezaevi

BEBEKLERİN ULUSU YOK

İlk kez yurdumdan uzakta yaşadım bu duyguyu
Bebeklerin ulusu yok
Başlarını tutuşları aynı
Bakarken gözlerinde aynı merak
Ağlarken aynı seslerinin tonu

Bebekler çiçeği insanlığımızın
Güllerin en hası, en goncası
Sarışın bir ışık parçası kimi
Kimi kapkara üzüm tanesi

Babalar çıkarmayın onları akıldan
Analar koruyun bebeklerinizi
Susturun susturun söyletmeyin
Savaştan yıkımdan söz ederse biri

Bırakalım sevdayla büyüsünler
Serpilip gelişsinler fidan gibi
Senin benim hiç kimsenin değil
Bütün bir yeryüzünündür onlar
Bütün insanlığın gözbebeği

İlk kez yurdumdan uzakta yaşadım bu duyguyu
Bebeklerin ulusu yok
Bebekler, çiçeği insanlığımızın
Ve geleceğimizin biricik umudu...

SEVGİNİN ÖNÜNDE

Bütün insanları dostun bil, kardeşin bil kızım
Sevincin ürünüdür insan, nefretin değil kızım
Zulmün önünde dimdik tut onurunu
Sevginin önünde eğil kızım

1981

PARİS ŞİİRLERİ IV

Paris'in hayalet banliyölerinde
Boğuntunun sessiz çığlığını duydum
Zamanın kanayan yüzünü görüp de

Küskün bir çocuğun daralan içinden
Kara bir trendir zaman geçip giden
Ağır kepengini indirirken gece

Haberim vardır bütün göz yaşlarından
Çocukluğumun bir İstanbul denizi
El ediyor bana dar bir aralıktan

Aralık 1984

ÇOK SEVDİM BİR ZAMANLAR,
SEVİYORUM YİNE DE

Çok sevdim bir zamanlar, seviyorum yine de
Alıp başımı gitmeyi yollar boyunca
Seyretmek bir bozkır akşamını camından bir otobüsün
Masal şehirlerini geçerken hızla

Çok sevdim bir zamanlar, seviyorum yine de
Ürpertili, sımsıcak tenini kadınların
Salmak serin sulara gövdemi
Düşüp gitmek ardına şiirin ve aşkın

Çok sevdim bir zamanlar, seviyorum yine de
Varolduğumu düşünmeyi, ürpererek..
Karanlık bir odada küçük bir çocuk gibi
Yağmurdan ve yalnızlıktan ürkek

Çok sevdim bir zamanlar, seviyorum yine de
Düşüncemi geniş ve sonsuz olanla birleştirmeyi
Hırçın ve ele geçmezce atılgan
Uysal ve usulcacık benim olan şeyi...

Çok sevdim bir zamanlar, seviyorum yine de
Ve hep seveceğim beynim ve tenim varoldukça bu dünyada
Pırıl pırıl olanı, her zaman bir güz diriliğinde
Değişmez ve değişken olanı sonsuzca...

Eylül 1978

YAZ

Seni seviyorum ve bir şey söylemiş olmuyorum bunu söylemekle
Ben bu yaz kokusunu bir başka zamandan anımsıyorum
Ben bu yaz tadını biliyorum, terleyen aşkı
Terleyen kasıkları ve şakakları biliyorum

Kendimi yokluyorum, burnumu çekiyorum, yaz geçiyor
Yaz geçmeyecekmiş gibi, havada asılı duran sesler
Tembelce ulaşıyorlar hedeflerine
Yazın derin uykusu, uyuşukluğun yazı
Kaşınmanın, uzak iklimlere doğru

Yaz büyük ve ayıp bir çiçeğe benziyor
(Ben bu benzetmeyi anımsıyorum)
Dolunay çırılçıplak
(Bu benzetmeyi de)
Yaz, mezar taşları ısınıyor
Ve kertenkelelerin kanı

Saçlarımdan otlar ve kertenkeleler fışkırıyor
Yaz, bakımsız bahçeler
Bakımsız havuzlar
Yaz günleri dilimde tüy bitiyor
Ve aşkın ısırgan otu

Ipekten sözler üretiyorum, geleceksen gel
Sözler yorgun düşüp kalıyor yarı yolda
Aşk, ve gecenin kadifesine yazılan sözcükler

Yaz beni derin yatağına çekiyor
Ağlıyorum ve diriliyorum yeniden
Yaz bir ölüm uykusu ve bir gece dürtüsüdür
Serin yıldızlar kuşandığımız

Sözcükler derin sulara batıp çıkıyor
Yaz budur ve roman budur

Yaz beni yaralıyor

Haziran 1990

SEVGİLİMSİN

Sevgilimsin, kim olduğunu düşünmeye vaktin yok, yapacak
işleri düşünmekten
Kalabalığın içinde kalabalıktan biri
Gecenin içinde bir yıldız, yitip gitmiş çocukluk gibi
Sevgilimsin, ak dişlerini öpüyorum, aralarında bir mısra gizli
Dün geceki tamamlanmamış sevişmeden

Sevgilimsin, boğuk aşkım, kanayan gençliğim
Uçuruyorum seni çocukluğuna doğru
Kanatların yoruluyor, ter içinde kalıyorsun
Gece yanıbaşımda bağırarak uyanıyorsun
Her sabah el sallıyorum metalle karışmana

Sevgilimsin, arasına bir kâğıt koyup erteliyoruz aşkı
Otobüslerde ve trenlerde kaçamak yaşanan
Ve bedenlerimiz kana kana kanayamadan yan yana

1990

GÖRE

Gözlerimiz birbirine göre
Ellerimiz, dudaklarımız
Ve aşk bize göredir

Gece tam aşka göre
Rüzgâr geceye göre
Ve yağmur rüzgâra göredir

Öpüşlerimiz yağmura göre
Odamız öpüşlerimize göre
Ve dünya odamıza göredir

Ve biz dünyaya göreyiz

1992

LENİNGRAD 1988

"Avrupa Oteli" yakınlarında
Delikanlı bir Puşkin
Bakışları bulutlanmamış daha
Alnında gölgesi yok kederin

Beyaz yaşmaklı bir kocakarı
Oturmuş üstünde bir bankın
Yarım metrelik topuklar üstünde
Geçiyor iri kalçalı bir kadın

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin
Bizim Orhan Veli'yi anımsatıyor
İkisi de genç, dokunaklı
Ve yaraları hâlâ kanıyor

Adı Puşkin Parkı mı bu parkın
İşte sabah güvercinleri
Sırtımda bir tiril gömlek
İlk gençliğimdeki gibi

Yoksul giyimli bir küçük kız
Fotoğraf çektirdi anıtın önünde
– Rusya içlerinden belli ki –
Ve koşup gitti annesine

Kovboy şapkalı bir turist
Yetmiş yaşlarında filan
Puşkin'i görüntüledi
Çiklet çiğniyordu bir yandan

Puşkin, elini uzatamadı
Okşayamadı küçük kızı
Israrla baktığım yüzünde
Tek çizgi kıpırdamadı

Küçük kız büyür bir gün
Ve okur Yevgeni Onegin'i
Ama ne Rumeli Hisarı'nı
Duyacak, ne Orhan Veli'yi

Geçiyor bir kedi sürünerek
Anıtın önündeki çiçeklere
Hoşça kal Puşkin, kardeşim
Götürürüm selamını Orhan Veli'ye

Leningrad 1988

PARİSTİ

Paristi, geceydi, gençtim
Koyu, simsiyah akıyordu Seine
Sarhoştum, ıslaktım, esriktim
Aşktan, şiirden, kederden

Paristi, bin bir surat Paris
Bir zaman benim de sevgilim olan
Kanatır gibi bir akşamüstü
Öpünce eylül dudaklarımdan

Paristi, hüzünlerden hüzün beğen
Orada ölmek istiyordum
Yazılmamış şiirlerimi
Ardımsıra sürüklüyordum

Paristi, aşkımın Paris'i
Her gülüş, her söz bir sır küpüydü
Tepeden tırnağa bir kalptim sanki
Özleyişlerle örtülü

Paristi, hangi zamanın Paris'i
Uçup giden yaşamla uçarak
Anıya dönüştü her şey birden
Ağıta dönüştü aşk

Paristi, gecenin, hüznün Paris'i
Yağmurun ve gençliğin
Teşekkürler, esirgediğin
Ve sunduğun her şey için

1992

BU YANGIN YERİNDE

Yaşamak bu yangın yerinde
Her gün yeniden ölerek

Zalimin elinde tutsak
Cahile kurban olarak

Yalanla kirli havada
Güçlükle soluk alarak

Savunmak gerçeği, çoğu kez
Yalnızlığını bilerek

Korkağı, döneği, suskunu
Görüp de öfkeyle dolarak

Toplanıyor ölü arkadaşlar
Her biri bir yerden gelerek

Kiminin boynunda ilmeği
Kimi kanını silerek

Kucaklıyor beni Metin Altıok
"Aldırma" diyor gülerek

"Yaşamak görevdir bu yangın yerinde
Yaşamak, insan kalarak"

Temmuz 1993

ŞİİR ÜSTÜNE YAZDIKLARINDAN ALINTILAR

60 SONRASINDA TÜRKİYE VE ŞİİRİMİZ

(...) 1960 öncesi beş on yıl süresince Türk edebiyatında özellikle Türk şiirinde biçimci, kapalı bir edebiyat anlayışının çok etkili olduğunu biliyoruz. Bu yıllarda Türk edebiyatçısı içe dönük, karamsar bir tiptir. Beslendiği kaynaklar genellikle Batı kültürünün gerçeküstücülük, varoluşçuluk gibi akımlarıdır. Bu yıllarda Türk edebiyatçısının halkın sorunlarıyla ilgisi çok azalmış ya da büsbütün kopmuştur. Şiire toplumcu bir eğilimle başlayan bazı şairlerin giderek bireyci eğilime yöneldikleri kolayca izlenebilir. Bu durumun belli başlı nedeni şüphe yok ki o yılların sosyo-politik ortamıdır.

1960 sonrası Türk edebiyatçısı fildişi kule adamı değildir artık. O küçük bir eş-dost çevresi için yazmaz. Halkının, hatta bütün bir dünya halkının dertleriyle ilgilidir. Politik eyleme katılmanın da bilincindedir. İnsana bilimsel bir gözle bakar ve bir aydınlık getirmek ister. Kendi içinde taşıdığı olumsuz eğilimleri de açık yüreklilikle ortaya koyar ve olumluya varmak yönünde bu eğilimlerle hesaplaşır. Hedef karamsar olmak değil karamsar eğilimleri eleştirerek bir aydınlığa ulaşabilmektir. Açık, sade, insancıl bir şiir kurmaya çalışır. Bunun için halkın bağrında yaşayan sözcüklere, imajlara, deyimlere, halkın yaşama esprisine, halk kültürüne yönelir. Halkta olanın ileri yanını sezerek aydınlığa çıkartmak, geliştirmek çabasındadır. (...)

(Akşam, 8. 10. 1968)

NEDİR İKİNCİ YENİ'DEN GEÇMEK?

(...) İnsanlık nasıl gelişiyorsa, toplumcu edebiyat görüşü de öylece gelişir. Nâzım Hikmet'in "Makinalaşmak" şiiriyle "Saman

Sarısı" ya da "Tanganika Röportajı" arasındaki farkla ortaya çıkan bir gelişmedir bu. Biz yeni bir toplumcu edebiyatçılar kuşağı olarak, kendimizden önce yazılan ve şimdi de yazılmakta olan her türlü şiirin olumlu yanlarını kavramak, özümlemek zorundayız. (...)

Eğer İkinci Yeni şairlerinin olumlu niteliklerini özümlememişsek, on beş yıllık bir serüvenin dışında kalmışız demektir. Yalnız İkinci Yenicilerin değil, Ahmed Arif'in, Orhan Veli şiirinin, hececilerin, Nâzım Hikmet'in, Yahya Kemal'in, Tanzimat'ın, Divan ve Halk şiirinin; kısaca bizden önce yazılmış bütün bir (sadece Türkiye değil) dünya şiirinin özelliklerini kavramak, olumlu yanlarını (yaratıcılığımıza katkıda bulunduğu ölçüde) özümlemek zorundayız. Yoksa Nâzım Hikmet'te rastladığımız Divan şiiri ve hece şiiri tadını; ya da örneğin, bir Ahmed Arif şiirine (duyarlık bakımından hiç ilgisi bulunmayan) hece şiirinden gelen tadı nasıl açıklarız?

(Devrim, 19 Mayıs 1970)

KİME KARŞI KİMDEN YANA

(...) İnsanın bireysel ve toplumsal varlığını diyalektik bütünlük içinde kavrayan bir sanat anlayışından yanayız. Kendini hayattan soyutlamayan, şematize etmeyen; biçimci, edilgen, gizemci bir tavrı temele almayan; izlenimlerini toplumcu bir gerçekçiliğin potasında eritmek çabasında olan bir sanat anlayışıdır bu. Bizim benimsediğimiz; doğruluğuna, bilimselliğine, geleceğe ve yaratıcılığa açık oluşuna inandığımız konum budur. Fakat sanattan her zaman büyük ülkülerin savunucusu, ya da gerçekliğin yetkin bir yorumu olmasını beklemenin yanlışlığına da değinelim. Küçük umutların, umutsuzlukların, sevinçlerin ya da hüzünlerin şarkısı da her zaman söylenecektir. Hayatımızda bunların da çokça yeri vardır çünkü. Bizim bugünkü Türkiye edebiyatında karşı olduğumuz şey, idealist bir tavrın sistemleştirilmesi, temele alınmasıdır.

(Halkın Dostları, Haziran 1970)

TOPLUMCU ŞİİR ÜSTÜNE BİRKAÇ SÖZ

(...)

Şair arkadaşların çoğu, belli ki halkın acılarından, yoksulluğundan söz etmekle toplumcu bir şiir yazmış olduklarını sanıyorlar. Önemli bir yanılgıdır bu. Bir yandan popülizmi (bağrıyanık bir halkçılığı), öte yandan küçük burjuvanın kolay yoldan tatmin arama eğilimini yansıtıyor bu tutum.

Halkın acılarından, yoksulluğundan söz etmek isteği, soylu bir istektir hiç kuşkusuz. Fakat toplumcu şiir salt bir yakınmanın şiiri olmakla yetinemez. Belli bir başkaldırıyı, bir direnişi de içermek durumundadır. Üstelik gerçeklikle çelişmeyen, kaynağını onda bulan bir başkaldırı olmalıdır bu.

Pek çok arkadaş halkı yüceltmeyi, övmeyi toplumcu bir tutum sanıyor. Oysa çoğu zaman devrimci olmayan bir halkçılık anlayışıdır bu da. Halk çoğu kez çelişkiler içindedir. "Korkak, cesur, cahil, hakîm ve çocuktur." Toplumcu şair bu gerçeği yakalamak, onu şiire aktarmak zorundadır. Gerçek bir başkaldırıya bu çelişkilerle hesaplaşarak varılacaktır çünkü.

Kaldı ki, toplumcu şiir sadece acıların, yoksullukların, mutsuzlukların şiiri olarak da düşünülemez. Halkımız Pir Sultan Abdal'ın yanına Karacaoğlan'ı, Dadaloğlu'nun yanına Erzurumlu Emrah'ı koyabilmiştir. Yanık havalardan sonra oyun havalarına geçmek halk turkuculuğumuzde bir gelenektir. Doğru olan da budur. Doğada sevinçle hüzün, umutla umutsuzluk, ölümle dirim bir aradadır çünkü. Önemli olan, sevinci, umudu, dirimi haklı çıkarmak için girişilen çabadır. Toplumcu şiir *bu çabanın* bir ürünü olarak düşünülmelidir işte. (...)

(Halkın Dostları, Temmuz 1970)

DEVRİMCİ ŞİİR

Devrimci şiir, hayata devrimci bir yorum getiren şiirdir. Bu yorum, şairin yaşadığı çağa, kişisel eğilimlerine ve yeteneğine bağlı olarak değişik nitelikler gösterir. Kimi zaman salt bir yadsıma niteliğindedir. Bir tepki, eski değerlere yönelmiş bir saldırı, bir başkaldırı niteliğindedir. Kimi zamansa bu başkaldırının sınırlarını aşarak yeni değerler, yeni tanımlar getirir. (...)

Buraya kadar söylediklerimle anlatmak istediğim şey, şiirde devrimciliğin bir *biçim* sorunu olarak değil, bir *öz* sorunu olarak ele alınması gerektiğidir. Şiirin dile çok bağlı bir şey olduğunu ve bu konuda biçimin taşıdığı önemi biliyorum. Ama şiirde ve genel olarak bütün sanatlarda devrimciliği *biçimsel* bir açıdan yorumlama çabalarının da çağdaş burjuvazinin çok işine gelen bir aldatmaca olduğu bilinen bir şeydir. Devrimci biçimi belirleyen, son çözümlemede, devrimci özdür. Biçimin sanatçıyı çok soyut bir tarzda, adeta salt kendisi olarak kurcaladığı, ya da bir oyun gibi, rastlansal olarak geldiği zamanlarda bile geçerlidir bu yargı. İşin bu yanı, ideolojik nitelik taşımaktan çok, sanatın tekniğini ilgilendiren bir şeydir.

Şiirde devrimciliğin temelde öze ilişkin bir sorun olduğunda anlaştıktan sonra belirtmek istediğim ikinci bir nokta, *devrimci öz*'ün hiçbir sınır, hiçbir yönerge tanımayacak oluşudur. Her şair kendi sesini, kendi hayatını, kendi soluğunu getirir. Bu konuda hiçbir bağımlama kabul edilemez. Kaldı ki, gerçekten önemli bir sanat yapıtının, yaratıldığı dönemde bazı karanlık, anlaşılmaz yanları kalması da anlaşılır bir şeydir. (...)

Edebiyatımızda son zamanlarda depreşmeye başlayan bazı eski hastalıklar beni bu yazıyı yazmaya zorladı. Devrimci şiirin nasıl olması gerektiği konusunda bir formül vermek niyetinde olmadığım, yeterince ortadadır. Ama biçimde devrimcilikle gerçek devrimciliği birbirinden ayıran, bunları eşdeğerde şeylermiş gibi göstermek çabasında olan tutuma karşı durmak da kaçınılmaz bir zorunluluk olmaktadır. Biz devrimci bir şiirden söz ediyorsak, hayata getirilecek devrimci bir yorumu, özde bir devrimciliği amaçlıyoruz elbette. Ve bunu yaparken, biçimdeki devrimciliğin özdeki devrimcilikle ayrılmaz bir bütünü oluşturduğunu bilmekteyiz. Çünkü kendinden önceki şiirin biçimsel yapısını altüst eden Mayakovski'den çoğu kez ölçülü uyaklı bir şiir biçimini benimseyen Aragon'a kadar, hayatın yorumuna devrimci öğeler getirmiş bütün şairlerin, biçimsel alanda da, şu ya da bu ölçüde, ama mutlaka devrimci öğeler getirmeleri doğal bir şeydir. (...)

(Halkın Dostları, Temmuz 1971)

(...)

Her edebiyat türünün ve anlayışının özgün yazarları ve öykünmecileri vardır. Toplumcu edebiyat için de toplumcu olmayanı edebiyat için de söz konusudur bu. Özgün yaratılar, öykünmecilerin elinde klişeleşir, bayağılaşır. Tartışmalarda öykünmecilerden değil, özgün örneklerden yola çıkılmalıdır. Dünkü ve bugünkü toplumcu edebiyatımız layık olduğu düzeyde bir eleştiri ışığında incelense, sadece içerik yönünden değil, biçim yönünden de Türkiye edebiyatını nasıl zenginleştirdiği görülecektir. (...)

(Politika, 3 Kasım 1976)

DEVRİMCİ EDEBİYAT VE YENİ YARATIM SORUNU

Bireyciler için edebiyatta ve genel olarak sanatta devrimcilik, yeni anlatım biçimleri bulmaktır. Önemsedikleri şey, toplumun ve insanın sorunlarının yansıtılması değil, yeni ve çarpıcı biçimler yaratmaktır. Bu nedenle bireyci sanatçılar her dönemde, haklı olarak, biçimcilikle suçlanmışlardır. Öyle ki bireycilik ve biçimcilik kavramları giderek özdeşleşmiştir. Gerçekten de, bireycilik dozu arttıkça, sanat yapıtının giderek daha çok biçimciliğe gömüldüğünü görüyoruz. Bir başka deyişle, biçimcilik, bir sorunsaldan kaçışın, ya da sahte ve belirsiz bir sorunsalı önerişin simgesi oluyor. Bizim Divan şiirimizi düşünelim. Bir sorunsalı yansıtmak amacını taşımayan bu şiirin, giderek söz cambazlığına, sözcük oyunculuğuna dönüştüğünü görüyoruz. İkinci Yeni diye adlandırılan şiirin ve onun öncesinde de Orhan Veli şiirinin böyle söz cambazlığına dönüştüğü dönemler olmuştur.

Böylece, bireycilik ve biçimcilik kavramlarının özdeşleştirilmesi de haklılık kazanmış oluyor. Fakat böyle bir özdeşleştirmenin, devrimci sanat bakımından bir yanılgıya düşme tehlikesi içerdiğini de görmezlikten gelemeyiz. Bireyci sanatçıyı haklı olarak biçimcilikle suçlayan devrimci sanatçı, kendi sanat çabasını salt öze ilişkin bir olgu olarak görürse büyük bir yanılgıya düşmüş olur. Özellikle işe yeni başlayan genç sanatçının düştüğü bir

yanılgıdır bu. Oysa, sadece doğruyu söylemek sanat yapıtının etki gücünü sağlamaya yetmez. Bu doğrunun nasıl söylendiği, bir başka deyişle, biçim ve anlatım sorunları da aynı ölçüde önem taşır. Burada şu soruyu sormamız gerekiyor

Devrimci sanatçı biçim alanında yenilikçi olmak zorunda mıdır?

Devrimci olduğuna göre halk yığınları için ürün vermesi gereken devrimci sanatçının, halkın anlayacağı biçimlere bağlı kalması, ilk bakışta akla oldukça yakın bir görüştür. Sözgelimi, bu sanatçı şairse, halk şiirinin, hikâyeciyse halk masallarının, müzikçiyse halk müziğinin biçimlerine bağlı kalmalıdır. Akla oldukça yakın gelen bu görüşü tümüyle yadsımak olanaksızsa da örnekler tümüyle onaylamamızı da olanaksız kılmaktadır. Çağdaş Sovyet şiirinin ve çağımızın devrimci dünya şiirinin kurucusu ve belki en büyük ustası sayabileceğimiz Mayakovski; fütürist akımın biçim anlayışına her zaman bağlı kalmıştır. Ve kanımca, şiirlerinin yaygın etkisinin çok önemli bir etkenidir bu. Devrimin yanında yer alan bir başka büyük şair, Bryusov, geleneksel ölçülerin kalıplarını kıramamış ve aynı ölçüde etkili olamamıştır. Mayakovski için söylediğimizi Nâzım Hikmet için tekrarlayabiliriz. Nâzım Hikmet devrimci bir özü getirirken, dönemi bakımından yenilikçi bir biçimi de birlikte getirmekteydi. Bu biçimin içinde geleneksel şiirimize ilişkin özelliklerin (sözgelimi hece ölçüsü öğelerinin) bulunduğu kuşkusuzdur. Fakat genelde doğru olan, Nâzım Hikmet'in, şiirimizde geleneksel biçim kalıplarını da kırmış olmasıdır. Yaşamı boyunca yeni anlatım biçimlerinin yorulmaz arayıcısı olan Nâzım Hikmet'in son dönem ürünleri arasında en önemlisi sayabileceğimiz "Saman Sarısı"nda ise, gerçeküstücü şiir öğelerini görmekteyiz.

(Politika, Mayıs 1978)

CUMHURİYET GAZETESİNİN "GÜNÜMÜZ TÜRK ŞİİRİ" KONULU SORUŞTURMASINA YANIT

(...)

Şiirimizin bugün için belki geniş kitlelere değil, fakat uyanmış, uyanmakta olan kitlelere, toplumun dinamik kesimlerine, işçilere, geniş aydın tabakalarına seslenebilmesi için, bireysel olanı

sürekli aşma çabası içinde, bireyseli toplumsalla özdeşleştirme çabası içinde olması gerekir. Bugün bunun olanakları vardır. Şematiklikten, sekterlikten kaçınmak gerekir. Fakat bireysel yaşantıyı toplumsal yaşantıyla özdeşleştirmek için de sürekli bir çaba içinde olması gerekir. Nâzım Hikmet şunları söylüyor "Şairin kendinden bahsetmesi de, kendinden bahsetmemesi de, bir kişiye yahut milyonlarca insana seslenmesi, onun felsefi, siyasi görüşünü açıklamaz. Milyonlarca insana seslenen, kendisinden hiç bahsetmeyen nice şair vardır ki mistik, sübjektif, idealist felsefenin, hatta dini akidelerin temsilcileridirler. Tersine, yalnız kendinden bahseden nice şairler vardır ki, yahut çok kere kendinden bahseden şairler vardır ki, materyalisttirler, hem de diyalektik materyalist. Ve onların şiirleri kitlelerin malı olmuştur. Ben hem kendimden bahseden şiirler yazmak istiyorum, hem bir tek insana, hem milyonlara seslenen şiirler. Hem bir tek elmadan, hem sürülen topraktan, hem zindandan dönen insanın ruhundan, hem kitlelerin daha güzel günler için savaşından, hem bir tek insanın sevda kederlerinden bahseden şiirler yazmak istiyorum; hem ölüm korkusundan, hem ölümden korkmamaktan bahseden şiirler yazmak istiyorum. Sevdadan da, barıştan da, inkılaptan da, hayattan da, ölümden de, sevinçten de, kederden de, umuttan da, umutsuzluktan da söz açıyorum, insana has olan, her şey şiirime de has olsun istiyorum ki, okuyucum bende, yahut bizde bütün duygularının ifadesini bulabilsin. 1 Mayıs bayramına dair şiir okumak istediği zaman da bizi okusun, karşılıksız sevdasına dair şiir okumak istediği vakit de kitaplarımızı arasın." Kendi payıma bu ölçüleri benimsiyorum. Kitlenin tek tip bir şiirden, slogansal şiirden, tek bir konuyu işleyen şiirden anladığını sanmak, kanımca kitleyi tanımamak ve küçüksemekle ilgilidir. Halkımızın, bütün halkların yarattığı şiir, konularının çeşitliliğiyle Nâzım Hikmet'in yukarda söylediklerini doğrulamaktadır. Önemli olan toplumcu şairin bütün insani konulara getireceği yorumdur. Toplumcu şairin işlevi, görevi, onu bireyci şairden ayıran özellik de buradadır zaten. Bu görevi yerine getirebilmek bütün insani konulara devrimci bir yorum getirebilmek içinse, toplumcu şair sürekli bir özeleştiri içinde olmalı, kafasını, duygularını kitle hareketleriyle devrimci hareketle bağlantı içinde eğitebilmelidir. Bireysel ve toplumsal olanın bu anlamda bileşimine varabilen bir şiir, hem sekter bir toplumcu şiir anlayışını, hem de

küçük burjuva sanatını aşarak kitlelere ulaşabilecek ve kitleyle sürekli bir alışveriş içinde boyutlarını daha da geliştirecektir. (...)

(Cumhuriyet, 20 Eylül 1975)

"EKMEĞİ EKMEK, ŞARABI ŞARAP DİYE ADLANDIRMAK"

(...) Şöyle bağlamak istiyorum bu yazıyı Çağımızda namuslu bir sanatçının, kendini insanlığın büyük akışına, emeğiyle yaşayan çoğunluğuna kardeş sayan bir sanatçının amacı, gerçekliği kavramak ve onu anlatmak olmalıdır. Emperyalizmin bu gerçeği anlaşılmaz kılmak için canavarca çaba gösterdiği bir zamanda, sanatçının bu görevi, sanıldığından daha güç ve karmaşıktır. Sözü Türk edebiyatına ve daha dar bir alana, bugünkü şiirimize getirirsek, bugün toplumcu bir şiir için mücadelenin, bağırmak ya da bağırmamak sorununda değil; gerçeklikten kaçan ve onu yozlaştırarak yansıtmak için salt biçimcilikten "gelecek metafizikçiliği"ne kadar çeşitli yollar öneren kaçak edebiyatçılık anlayışlarına karşı; ekmeği ekmek ve şarabı şarap diye adlandırmak çabasında odaklandığına inanıyorum.

(Militan, Nisan 1976)

SANATIN DÜŞMANI FOLKLOR MU?

(...)

Şiirin bel kemiğini ana dil oluşturduğuna göre, pek az istisna dışında, geniş yığınların ya da İstanbul halkının diliyle ilgisi olmayan bir dille (Osmanlıcayla) yazılmış Divan şiirinin, "bugünkü çağdaş şiirimizin güçlü geçmişi" olduğu yargısı ise, tartışmaya çok açık görünüyor. Puşkin, Lermontov gibi şairler, bugünkü Rus şiirinin güçlü geçmişidirler gerçekten de. Çünkü herkesin anladığı bir dille yazmakla kalmamışlar, Rus şiiri dilini klasisizmin tumturaklılığından, romantizmin yapaylığından arındırmışlardır. Shakespeare, İngilizce dilli çağdaş şiirin güçlü geçmişi olsa gerektir. (Dilinin yer yer eskimiş oluşuyla bizim Divan şiiri dilinin eskiliği, konuşma dilinden uzaklığı, karşılaştırılamaz bile.)

Bu örneklerle bir arada düşündüğümüzde (sahip olduğu zenginlikler, biçim ve anlatım yetkinlikleri ne olursa olsun) büyük ölçüde anadilin sözcükleriyle yazılmamış bir şiiri, günümüz Türk şiirinin "güçlü geçmişi" (ve yazıdaki savın doğal sonucu olarak, biricik güçlü geçmişi) saymak, ne ölçüde olasıdır? Öte yandan, anadilimizin bel kemiğini oluşturan halk şiirimizin, türkü sözlerinin, destanların, masalların, deyimlerin, atasözlerinin, "reaya kültürü" tanımıyla bir çırpıda çağdaş şiirimizin dışına çıkarılıp atılmak istenişini anlamak kolay olmasa gerektir.

Toplumca bir kültür karmaşası içinde olduğumuz çok açık. Her alanda yeni bireşimlere varılması zorunluluğu da. Bu noktada, çağdaş şiirimizin bu bireşime öteki kültür alanlarından daha önce ve yetkin biçimde varmış olduğunu sanırım söyleyebiliriz. Günümüz Türk şiiri, Yahya Kemal'in, Nâzım Hikmet'in, hece şiirinin ve sonraki şairlerin oluşturduğu ulusal şiir dili temelinde, ulusal kimlik kazanmış bir sanat türü olarak varlığını sürdürmekte, evrensel alanda da bir değer olarak kendinden söz ettirmektedir. Çağdaş şiirimizde bu bireşime varılırken, yukarda sözü edilen ve başka şairlerce, Divan şiirinden de, Halk şiiri ve folklordan da, Tanzimat ve Tanzimat sonrası şiirinin arayışlarından ve bulgularından da yararlanılmıştır, yararlanılmaktadır ve doğru olan da kanımca budur.

(...) Sanatsal yaratıcılığın özünde, özgünlük, kişisellik, yenilikçilik vardır. Bugün, bize gelenek oluşturduğunu düşündüğümüz şairlerin, sanatçıların hangisini incelersek inceleyelim, değerli kişiliklerse, kendi dönemlerinin yenilikçileri olduklarını, ürün verdikleri alana kendi kişiselliklerinin, özgünlüklerinin damgasını vurmuş olduklarını görürüz. Çünkü her dönemde ve her ülkede modern sanatın düşmanı folklor, ya da klasik gelenek vb. değil, (gelenekçi ya da avangard) yani hangi türde, yönde ve biçimde olursa olsun, kalıpçılık ve öykünmeciliktir.

(Varlık, Kasım 1983)

BİR TARTIŞMANIN ARDINDAN YA DA SANATI SAVCI KAFASIYLA YORUMLAMAK / I

(...) Devrimci kavga içindeki öğrenci kesimleri arasında, edebiyatın sanatın olgularına, yalınkat ve bir başka sekterce tu-

tumla yaklaşımın etkileri var. Sanat yapıtından, bir gazete doğrusunun söylenmesini bekliyorlar. Sanat yapıtının ve özellikle şiirin, bir doğruyu iletmek amacıyla kaleme alınmış bir manzume değil; düşünsel, duygusal bir sürecin belli alanlardaki yansımaları olduğunu; gerçek bir sanat yapıtının (şiirin) temelindeki "ideoloji"yi anlamanın, çeşitli bireysel, toplumsal, psikolojik etmenleri, öz ve biçim özelliklerini bütünlük içinde kavramayı gerektirdiğini kestiremiyorlar. Böylece, tüm bu öğelerin oluşturduğu bütünsel imgeyi kavrayıp özümsemek ve gerekiyorsa tartışmak yerine; sözgelimi, şiirde "ufkun kızıllığı" diye bir söz geçmişse, "komünizme övgü" diye yorumlayan ve sanatı salt böyle bir ölçütle yorumlayan savcı örneği, şiirde "ağır siyasi hatalar" aramaya başlıyorlar.

(Politika, 22 Nisan 1978)

BİR TARTIŞMANIN ARDINDAN YA DA SANATI SAVCI KAFASIYLA YORUMLAMAK / II

(...) Şiir, düzyazıyla anlatılması olanaksız, ya da daha doğru bir deyişle düzyazıya çevrildiğinde aynı etkiyi uyandırmayacak olan duyguların ve düşüncelerin bir birleşimidir. Çünkü şiirde bir düşünce ya da duygunun değeri, etki gücü, geçen yazımda da belirtmeye çalıştığım gibi, salt bir düşünce ya da duygu olmalarının ötesinde, içtenlik, gerilim düzeyi, söyleyiş özellikleri, şiir içindeki çeşitli duygu ve düşünceler arasındaki ilişkiler vb. pek çok etkenle birlikte belirlenir. Oysa bunun tam tersi bir anlayışla sık sık karşılaşmaktayız. Sözgelimi, ülkemizdeki okul edebiyat kitaplarında şiir, düzyazıya çevrilerek kavratılmaya çalışılır. Ve bu, sadece Divan edebiyatı metinleri için değil, Halk edebiyatı ve günümüz edebiyatının ürünleri için de kullanılmakta olan bir ölçüttür. Öğrencilerde şiir ve buna bağlı olarak dil sevgisi uyandırılacak yerde, şiire didaktik bir kafayla (savcı kafasıyla) yaklaşan beyinler yetiştirilmektedir böylece. (...)

(Politika, Nisan 1978)

SANATSAL YARATMA ÖZGÜRLÜĞÜ

(...)

Sanatsal yaratı, insanın düşünsel üretiminin özel bir biçimidir. Sanatsal yaratıyı salt düşünsel üretimden ayıran temel özelliği, onun düşlemle (fantezi) bağıntısıdır. Bu bakımdan, sanatsal yaratı alanındaki baskı ve yasaklar, insanın sadece düşünme yetisine değil, düşlem yaratma yetisine de yönelmiş demektir. Düşlem yaratma yetisine yönelmiş baskı ve yasak ise, insanın tüm duygusal yaşantılarını, ruhsal yaratma zenginliklerini, yaratma ve yaşama sevincini yok etmekle eş anlamlıdır. (...)

(Cumhuriyet, 29. 9. 1981)

KİTLE ÖNÜNDE ŞİİR OKUMAK

(...)

Büyük kitle toplantılarında şiire yer verilmesi, sevinilecek bir olaydır. Bu olanak, toplumcu şairle kitle arasındaki bağı geliştirmek bakımından da önem taşımaktadır. Fakat şiiri sadece bir coşkulandırma aracı saymak eğilimi yanıltıcıdır. Coşkulandırma öğesini yadsımak ne kadar yanlışsa, şiiri salt bir coşkulandırma aracı saymak da aynı ölçüde yanlıştır. Kitle ile bağıntı sorunu, bugun topiumcu şairin onunde, guncel ve çok onemli bir sorun olarak durmaktadır. Kitle ile bağıntıyı yitirmemek, kitlesel coşkunun gerisinde kalmamak, fakat şiiri salt bir coşkulandırma, ajitasyon aracı durumunda da görmemek... Kitleyi düşündürebilmek, sarsabilmek, şiir okunan salondaki coşku çemberinin dışına, geniş ve çok boyutlu hayata pencereler açabilmek... Şiire ve hele gerçekçi, toplumcu şiire yaraşan da aslında budur...

(Politika, 27 Mayıs 1978)

NASIL ŞİİR YAZIYORUM?

Bazı şiirler birden geliyor. Yoğun bir yaşantı birikimi sonucunda, neredeyse fışkırıyor. Böyle durumlar için, şiiri "hazırlamak" sözü anlamsız kalıyor. Çünkü şiir hazırlanmış olarak geliyor zaten. Yaşamaların, okumaların, düşünmelerin, söz konusu

şiirle doğrudan ilgisi olmayan çeşitli biçim denemelerinin, bilinçli ya da bilinçaltı birçok süreçlerin sonucunda. "Bir Gün Mutlaka", "Kör Bir", "Yeniden Hüzünle", "Sana Seslenmek İçin", "Beyaz, İpek Gibi Yağdı Kar", "Ne Yağmur... Ne Şiirler..." vb. genellikle uzun ve en çok sevdiğim şiirlerim bu türden şiirlerdir. Bir söz, bir izlenim, birden yoğun bir yaşantı birikiminin patlamasına yol açabiliyor. Şiirin yazılışı sırasında olup biten şeyler de yazılmakta olan şiirin yapısına giriyorlar. Yaşam birden, geçmişle, şimdiyle ve gelecekle bütünlük kazanıyor; her şey bütünsel bir uyumu oluşturuyor... "Bir Gün Mutlaka"da şu iki dize vardır

Bir çocuk bakıyor pencereden, hülyalı kocaman gözlü, nefis bir çocuk
Lermontov'un çocukluk fotoğraflarına benzeyen kardeşi bakıyor sonra...

Gerçekten de, Ankara'da birinci kattaki odada bu şiiri daktiloda yazarken, bir an için eğilip cama bakan iki küçük çocuk (kapıcının çocuklarıydı), o davranışlarıyla, görüntüleriyle, o şiirin genel coşkusunun bir parçası olarak şiire girmişlerdi. Sonradan, *Yaşadığımı İtiraf Ediyorum*'da, Neruda'nın buna benzer bir saptamasını okumuştum. Bir şiirinin yazılışını anlatırken şöyle diyordu Neruda "O sırada okyanustaki dalgaların sesi ve martıların çığlıkları da şiirime giriyordu sanki... Neredeyse organik bir patlama sonucunda ortaya çıkan bu türden şiirler üzerinde sonradan değişiklikler yapmak da güç. O şiiri oluşturan duygunun "organikliği", "kendiliğindenliği" zedelenecekmiş gibi oluyor çünkü. (Buna karşın, aradan birkaç yıl geçtikten sonra, bu türden şiirlerimde değişiklikler yaptığım, kimi kere de birkaç dizeyi çıkarıp attığım olmuştur. Bu türden şiirleri oluşturan patlamayı, bir petrol kuyusunun patlamasına benzetiyorum. Petrolle birlikte, toprak, taş gibi öğeler de fışkırır. İlk ayıklama, şiirin yazılışının hemen sonrasında "sıcağı sıcağına" yapılmalı ve üzerinde fazla da oynanmamalıdır. İkinci bir ayıklama, düzeltme vb. türünden bir çalışma ise yukarda değindiğim gibi, yıllar sonra, şairin kendisi, yapıtına nesnel olarak bakabildiği bir zamanda yapılabilir.) Bu türden şiirleri "lirik şiir" diye adlandırabiliriz. Bence bu tanım da eksik kalıyor. Çünkü lirik şiir de bir makale yazar gibi tasarlanarak yazılabilir. "Organik şiir" diye bir tanım belki. Bir ucundan,

yine Neruda'nın "saf olmayan şiir" kuramına yaklaşan bir tanım. Bu tür şiirleri oluşturan öz ve biçim öğeleri, şairin yaşadıklarıyla çok ilgili olmalı. Bana "Bir Gün Mutlaka" neden uzun dizelerle yazıldı diye sorulsa, belki şöyle yanıtlardım "Çünkü ilkbaharda Ankara'nın göğü sonsuz geniştir."

Genellikle, şiirlerimin çoğu, sanırım pek çok şair için söz konusu olduğu gibi, belli bir duygu ve düşünce birikimine bağlı olarak, herhangi bir yaşamsal olayı ya da durumu, her zamankinden daha farklı bir düzeyde kavramak (algılamak) sonucunda ortaya çıkıyor. Eğer bu oluşum sürecinde ağır basan şey öğelerine ayrılması çok güç, uzun ve yoğun bir yaşantı birikimiyse ve şiir çok güçlü bir itkiyle doğmuşsa, yukarda belirttiğim gibi, bu türden şiirler üzerinde fazlaca oynamaya gelmiyor ve zaten böyle bir çalışmaya gerek olmuyor. Düşünce yanı ağır basan ve yukarda değindiklerime oranla daha kısa şiirler üzerinde, şiirin ilk biçimi ortaya çıktıktan sonra, aylarca, bazen yıllarca çalıştığım olur. "Bir Ermeni General" adlı şiirimin son altı dizesi, şiirin ilk sekiz dizesinden en az bir yıl sonra yazılmıştı. Çünkü ilk dizeleri yazdıktan sonra bir türlü uygun bir son bulamamıştım. Ve hep kafamda taşımış, düşünmüştüm bunu. Son şiirlerimden "Bebeklerin Ulusu Yok", "Bir Çocuğa Layık Olmak" vb. şiirlerim de çeşitli biçim evrelerinden geçerek son biçimlerini aldılar. Yine de, genel olarak, gerek "organik" diye adlandırdığım, gerekse bu ikinci türden lirik şiirlerim, oldukça kısa sürede son biçimlerini alıyor ya da tamamlanamadan yitip gidiyorlar. ("Lirik şiir" sözü şiirin konusuyla karıştırılmamalı. Şiirin "lirik"liği konuyla değil, şairin konuya yaklaşımıyla ilgilidir.)

Düşüncenin, tasarının ağır bastığı şiiri, "epik şiir" diye adlandırabileceğimizi sanırım. Burada ağır basan şey, şairin aklı, ya da aklıyla kavradığı, bir nesne olarak görebildiği, "duygusu"dur. Oysa yukarıda söz ettiğim şiirlerde ve özellikle ilk bölüme girenlerde, şiirle dışa vuran duyguların tanımsız yanları da vardır. Hele yazılış anında, şair onları değil, onlar şairi sürüklüyor gibidir. Yani, ortaya çıkan şey, daha önceden tasarlanmış bir şey değil, neredeyse tümüyle beklenmedik bir şey, beklenmedik bir yapıdır. "Epik şiir"de ise, şair ne yapacağını, ne yazacağını tasarlamış olarak masaya oturur. Düşünceleri açıktır, duyguları da mantığın güdümündedir, aklın kavrayış alanındadır. Bu türden şiirlerde de "lirizm" özellikleri bulunabilir. Fakat o da aklın güdümündedir.

Çünkü ağır basan öğe, akıldır, tanımlanmış, tasarlanmış olan şeylerdir. *Mustafa Suphi Destanı* ve *İyi Bir Yurttaş Aranıyor*'u oluşturan şiirler, bu türden şiirlerdir. Böyle bir çalışmada şiirin biçimi üzerinde sonsuzca değişiklikler yapma olanağı vardır. *Mustafa Suphi Destanı* uzun yılların ürünü oldu. Kitabı oluşturan yirmi kadar şiir, birkaç bin defter sayfasını dolduran çalışmalardan ortaya çıktı. *İyi Bir Yurttaş Aranıyor*'da da her şiir son biçimini alana kadar oldukça değişik evrelerden geçti. Her iki çalışma süresinde de yazılan şiirleri zaman zaman arkadaşlara okuyor, öze ve biçime ilişkin görüşlerinden yararlanıyordum. Yukarıda değindiğim her iki türden şiirlerde ise, bu olanaksızdır. Çünkü o türden şiirleri oluşturan duyarlık, her istendiği anda ele geçirilebilecek bir şey değildir. (Hele "organik" sözüyle nitelediğim şiirlerdeki duyarlığı, şairin kendisinin de tanımlaması, öğelerine ayırabilmesi, çoğu kez güçtür.)

Sık sık, bazı zamanlarda her gün, yazarak, biçim, konu vb. denemeleri yaparım. Bazı kereler de, ortaya bir şiir çıkmasını beklemeden, düşüncelerimi, duygularımı dizginsizce kâğıda dökerim. Bu türden çalışmalarım, biçim araştırmalarım sırasında da ortaya bir şiir çıktığı olur. Bu çalışmalara dönüp baktığımda, onlardaki bazı öz ve biçim öğelerinin sonradan yazdığım şiirlere geçtiğini görerek şaşırdığım olmuştur. Belli ki, bir şiiri oluşturacak kadar güçlü bir itkinin sonucu olmayan, amaçsızca iç dökmelerimizde ya da salt biçim çalışmaları sırasında da, bizi genelde ilgilendiren duygu, düşünce, görüntü öğelerinin ipuçları ortaya çıkabiliyor. Bu da bence, şiir dediğimiz o söz sanatının, herhangi bir söz sanatı olmaktan daha derin bir biçimde insanın kişiliğiyle, varlığıyla ilgili bir şey olduğunun kanıtlarından biridir.

Son bir iki yılda, patlamayla ortaya çıktığını söylediğim şiirlerden çok, epik türde, ya da aklımla denetleyebildiğim duygu ve düşüncelerin şiirlerini yazdığımı, böylece de bir şiir üzerinde daha çok çalışma olanağına sahip olduğumu söyleyebilirim. Bu durum, Puşkin'in "dizginlenmiş esin" tanımına daha çok uyuyor sanırım. Fakat buna sevinmek mi, yoksa üzülmek mi gerektiğini de kestiremiyorum.

Şimdiye kadar hiçbir soruşturmaya verdiğim yanıtın beni bu kadar düşündürüp yormadığını da eklemek istiyorum. Çünkü şairin kendi şiirleri üzerinde, hele onların oluşum süreçleri üzerinde bir bilim adamı kesinliğiyle konuşabilmesi çok güç. Bir şiirin

oluşumunu tam olarak anlatamıyoruz, tam olarak anlatabilsek bile, onu şiir kılan şeyin ne olduğunu açıklayamıyoruz gibi geliyor bana. "Organik şiir" sözünün bir kez daha altını çizmek istiyorum. Bence bir şiirin gücü, ondaki düşüncenin doğruluk derecesinden, anlatım araçlarının zenginliğinden ve etkililiğinden çok daha fazla olarak, hiç kuşkusuz bu öğelerle birlikte, yaşamın o şiire sinen canlılığından ve uyumundan (ritm) geliyor. Basit, biçimsel bir uyum değildir artık burada söz konusu olan. Şiiri yazan kişinin solunumu, kalbinin atışları, sesinin tonu gibi bir şeydir.

(Türk Dili, Ağustos 1981)

ORGANİK ŞİİR

(...) Toplumsal ya da bireysel bir tema, şiirin çeşitli kurallarına uygun olarak işlenebilir. Bunu yapan şair, yeni kurallar, yeni yöntemler önermiş, geliştirmiş bir kişi de olabilir. Fakat bu ürünlerde şairin kişisel varoluşunun, salt kendi oluşunun özgünlüğü, anlatılan şeyin sahiciliği, yaşanmışlığı duyumsanmıyorsa, mekanik, yapay, yapmacık bir ürün söz konusu demektir. Bizim özellikle Divan şiirimizde, yer yer Halk şiirimizde bu türden örnekler pek çoktur... Şiirin sadece kural bilgisi ve teknik uygulama becerisiyle yazılabileceğini sanmak, (toplumcu, bireyci, klasist ya da modernist olalım, farketmez), şiir sanatından çok, güzel söz söyleme (belagat), süsleme (tezyin), güzel okuma (inşat) vb... sanatlarıyla ilgili bir anlayış olsa gerektir. (...)

(Adam Sanat, Mayıs 1988)

YAŞAYAN, ORGANİK BİR ŞİİR...

(...)

Kavramların da, sözcüklerin de, gizemin de ötesinde, başka ve çok daha karmaşık bir olgu...

Yaşamak dediğimiz şeyin elle tutulurcasına somut bir karşılığı; yakıcı bir gerçeklik duygusu uyandıran sözler, anlamlar...

Yaşamın çoğu kez tekdüzeliğine, ölümün soğuk, katı, soyut gerçekliğine karşı, yaşamakta oluşun, yakıcı, hakiki, elle tutulur,

somut gerçekliği...

Sonsuz akışta bir an...

Böyle bir an'ı, an'ları, zaptedebilme, kaydedebilme tutkusu...

Varoluşun canlı bir modeli, karşılığı. Taklidi değil...

(...)

Mekanik bir sözcükler, kavramlar, ezgisellikler sıralanması, toplamı değil...

Yaşayan, varoluşsal, organik bir yaratı...

Kavramları soyutlaştırarak, süsleyerek, sentetik metaforlara dönüştürerek "şiirselleştirme" çabası değil... Sözcük cambazlığı, zekâ gösterisi, buluş becerisi değil...

Yaşayan, organik bir şiir...

(Poesium, Mayıs 1991)

ŞİİRİN YOKSULLUĞU VE ZAFERİ

(...)

Şiirin zaferi de onun yoksulluğunda gizlidir. Yani, çırılçıplak insan olmamızda... Bütün sorun, çocukluktaki, ilkgençlikteki saflığa, en sıradan şeyleri bile bir mucize olarak görebilme yetisine bağlı kalabilme, ya da gerçek mucizelerin bile sıradan şeylermiş gibi algılanması ikilemindedir. Her şeyin sıradanlaşması, insan ruhunun ölümüdür. Şiir ise, yoksulluğu içinde, varoluşun, her an yeniden, yeniden doğabilme yetisinin türküsünü söyler durur...

(1991)

ŞİİR ÖLÜR MÜ?

(...) Şiir ölmüyor; ancak kendini toplumsal yaşamanın, tüm çatışkıları, somutluğu, çok yönlülüğü ve baş döndürücü gelişimiyle yaşanan zamanın dışında tutmaya, bireyselliğini mutlak değer olarak sunmaya çabalayan bir şair tipi ve bir şiir türü ölmektedir.

(Sanat Emeği, Nisan 1979)

(...)

Ülkemizde uzunca bir zamandır (özellikle de İkinci Yenici anlayıştan bu yana) eğretileme (metafor) eşittir imge, ve o da eşittir şiir sayılagelmektedir. Bir başka deyişle, çarpıcı bir benzetme, renkli bir betim, ilginç bir eğretileme, şiirin temel ve çoğu kez başlıca öğesi sanılmaktadır. Bu anlayış şiirimizi kısırlaştırmakta, yoksullaştırmakta, daraltmakta, bu anlayışı benimseyen şiir irdelemeleri de yüzeysellikten kurtulamamaktadır. Oysa, benzetme, betim, eğretileme gibi öğelerin yanı sıra, şiiri oluşturan pek çok etken vardır. Bu yazıda değindiğim, en yalın anlamıyla (benzetmesiz, eğretilemesiz, çıplak) bir düşüncenin, bir kavramın, bir durumun taşıyabileceği şiirsel yük; dilin çeşitli biçimsel (yapısal) öğeleri; bu yapısal öğelerin gerek kendi aralarında, gerek onlarla anlamsal öğeler arasındaki ilişkiler; tek bir dizenin şiirin bütünü içinde öteki dizelerle ilişkisi bakımından taşıyabilceği artı şiirsel işlev; koşuksal ve dizemsel (ritmik) öğeler; ve bu yazının konusu dışında kalan sessel (fonetik) öğeler, bu etkenlerden akla ilk gelebilecek olanlardır. Şairler şiirin anlatım öğelerini benzetme ve eğretilemeye indirgeyip daralttıkça şiirin toplumsal etki ve kullanım alanının da gitgide kısırlaşıp daralmasında; buna karşılık bireysel ve toplumsal yaşamın nice sorunlarını, duygularını, olgularını içeren romanın, daha çok şiir sanatına ozgu sayılması gereken çeşitli anlatım, biçim öğelerinden de yararlanarak etki ve kullanım alanını gitgide genişletmesinde ise şaşılacak bir şey yoktur.

(Adam Sanat, Haziran 1988)

BOYALI KUŞ YA DA CİLALI EDEBİYAT

(...) Bu romanda tipik bir örneğini gördüğümüz doğalcı, kababetimci anlayış geçen yüzyılın sonlarında "natüralizm" akımı içinde de çokça yer bulmuş, çağımızın en yoz burjuva edebiyat ve sanatının başlıca eğilimlerinden olmuştur. Türk ve dünya edebiyatının, toplumcu ya da toplumsal yönelişli çağdaş yazarlarında da bu eğilimin etkilerine rastladığımız oluyor. Tek tek örnekler üzerinde bir başka yazıda yeniden durulabilir. Çünkü önemli

ve temelinde ideolojik bir hesaplaşmayı da gerektirecek köklü bir sorun bu. Şunu belirtmekle yetinelim şimdi Gerçekçilik, vahşet ve sapıklık tablolarını sergilemek değildir. Çünkü hiçbir yazar yoz burjuva basınının haber anlayışı ve haber diliyle kolay kolay boy ölçüşemez bu konuda. Gerçekçi yazar (...), toplumsal bir kötülükten, sözgelimi bir cinayet olayından da yola çıksa, işi, bu olguyu betimlemek değil, onu bir çıkış noktası olarak alıp, siyasal, toplumsal, ahlaki sorunları tartışmaktır. Yoksa, yaptığı şey, kötülüğün bir kez daha üretilmesinden fazla bir değer taşımaz.

(Politika, 27 Haziran 1977)

BİR SERÜVENİN YAZILMASI MI, BİR YAZMANIN SERÜVENİ Mİ?

(...) Sanatsal yaratı her zaman ve her çağda, insanla, onun serüveniyle ilgili olmuştur. Gücü, bildirisinin insancalığıyla doğru orantılıdır. Uygulanan yaratma yöntemleri (yazmanın, yaratmanın serüvenleri) ise, bu bildirinin derinlik, gerçeklik, somutluk kazanmasına katkıda bulunduğu ölçüde anlamlıdır...

(Adam Sanat, Haziran 1987)

YAŞAMÖYKÜSÜ

Ataol Behramoğlu, 13 Nisan 1942'de, Azerbaycan kökenli bir ailenin çocuğu olarak babasının yedeksubaylığı sırasında Çatalca'da doğdu.

Çocukluk ve ilkgençlik yılları, ziraat müdürü olan babasının görevi nedeniyle Türkiye'nin çeşitli yörelerinde geçti. İlkokul üçüncü sınıfa kadar Kars'ta öğrenim gördü. İlk, orta ve lise öğrenimini Çankırı'da tamamladı.

Bir süre Ankara Hukuk Fakültesi'ne devam etti, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü'nün derslerini izledi, aynı fakültenin Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1966).

İlk şiir kitabı *Bir Ermeni General* 1965'te, kitaplaşan ilk çevirisi (Çehov'dan *İvanov*) 1967'de basıldı. Lermontov'dan ilk şiir çevirilerini de bu dönemde yaptı.

60'lı yıllar toplumcu kuşağının manifestosu niteliğindeki şiirlerden "Bir Gün Mutlaka"yı 1965'te yayımladı. 1969'da İsmet Özel ve kuşaklarından iki genç şairle "Ant" dergisinde birkaç sayı yayımlanan "Toplumcu Genç Şairler Savaş Açıyor" başlıklı oturumda yeni toplumcu şiir üstüne görüşlerini açıkladı. 1970'de yayımlanan ikinci şiir kitabı *Bir Gün Mutlaka* kuşağının öncü yapıtlarından biri olarak kabul edildi. 1970'de İsmet Özel ile yayımlamaya başladıkları "Halkın Dostları" dergisi geniş yankı uyandırdı. Aynı yıl Gorki'den çevirdiği *Yaşanmış Hikâyeler* yayımlandı.

Ataol Behramoğlu 1970 yılı sonbaharında dört yıl sürecek ilk yurtdışı yolculuğuna çıktı. 1972'ye kadar Londra ve Paris'te yaşadı. Paris'te Aragon ve Neruda ile tanıştı. Aragon'un yönetimindeki "Les Lettres Françaises"de, A. Dino çevirisiyle, *Bir Gün Mutlaka*'dan bir bölüm yayımlandı. Paris'te Thêatre de Liberté'nin kuruluş çalışmalarına katıldı (1971). İlk oyun *Legendes a Vènir / Geleceğe Masallar* için bölümler yazdı.

1972 sonbaharında Sovyet Yazarlar Birliği'nin çağrılısı olarak gittiği Moskova'da yaklaşık iki yıl kalarak Moskova Devlet Üniversitesi'nde stajyer olarak Rus edebiyatı üstüne çalıştı. Yurt dışında bulunduğu sırada, daha önceki dönemin ürünü çevirileri,

(Puşkin, *Bütün Hikâye ve Romanları*, 1972) ve yurt dışı dönemin ürünü şiirlerden oluşan üçüncü şiir kitabı *Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri* (1974) Türkiye'de yayımlandı.

Ataol Behramoğlu 1974'te ülkeye dönüşünden bir süre sonra Muhsin Ertuğrul yönetimindeki İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalışmaya başladı. 1975'te kardeşi Nihat Behram ile çıkardıkları edebiyat-kültür dergisi *Militan* (kimi sayıları beş bine ulaşan tirajıyla) büyük ilgi gördü. Bu dönemde Ataol Behramoğlu'nun *Ne Yağmur... Ne Şiirler...* (1976), *Kuşatmada* (1978), *Mustafa Suphi Destanı* (1979), *Dörtlükler* (1980) adlı kitapları yayımlandı.

1977'de bir Atina gezisinde Yannis Ritsos ile tanıştı. 1978'de Sofya'da Dünya Yazarları I. Kurultayına (Aziz Nesin, Yaşar Kemal ve Burhan Arpad ile) Türkiye Temsilcisi olarak katıldı. 1979'da Türkiye Yazarlar Sendikası genel sekreteri oldu. Kızı Barış aynı yıl doğdu. "Sanat Emeği" dergisinin kurucu ve yazı kurulu üyeleri arasında yer aldı.

1980 darbesi sonrasında dramaturgluk görevinden ayrılmak zorunda kaldı. *Ne Yağmur... Ne Şiirler...*'in yeni basımının mahkemece "toplatılması ve imhası"na karar verildi. Ataol Behramoğlu bir hafta Selimiye'de göz hapsinde tutuldu. Kitap daha sonra beraat etti.

İyi Bir Yurttaş Aranıyor başlığı altında topladığı şiirler Türkiye'de "siyasal kabare" türünün ilk örneklerinden biri olarak birçok kez izleyiciye sunuldu (1981). Aynı yıl Yunanistan'da *Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum* adıyla yayımlanan kitabı, şiirlerinden yabancı bir dilde ilk seçmelerdi. Kitap kısa sürede birkaç kez basıldı.

Dünya şairlerinden Rusça, İngilizce, Fransızcadan yaptığı çevirileri *Kardeş Türküler* adlı bir kitapta topladı (1981). *Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi*'nin ilk çalışmalarına başladı.

1982 martında Barış Derneği kurucu ve yöneticisi olarak tutuklandı. Maltepe Askeri Cezaevi ve Sağmalcılar Cezaevi'nde on ay tutuklu kaldı. Cezaevinde bulunduğu sırada, Asya-Afrika Yazarlar Birliği 1981 Lotus Ödülü'nü kazandı.

Şiirlerinden seçmeler tek ciltte yayımlanarak birçok kez yeni basım yaptı (1983). Lermontov'dan şiir çevirileri kitaplaştı (*Hançer*, 1983).

1983 kasımında devam eden duruşmaların, katılmadığı son

oturumunda 8 yıl hapis cezasına mahkûm edildi. (Birkaç dava açılmıştı, sürmekteydi, bunlardan biri – bir işkence ve ölüm olayıyla ilgili olarak verilen bir demeç nedeniyle – hapis cezasıyla sonuçlanmıştı. Ataol Behramoğlu 1984 başlarında ülkeden gizlice ayrılmak zorunda kalarak Fransa'ya gitti. Bir süre sonra ailesini de (eşi ve iki kızını) – pasaport verilmediği için – yine gizlice ülke dışına çıkardı.

1989 haziranına kadar sürecek bu ikinci yurt dışı döneminde Paris Sorbonne Üniversitesi "Centre de Poetique Comparée" bölümü çalışmalarına katıldı. 1986'da Paris'te Fransızca Türk edebiyatı dergisi "Anka"yı kurdu ve yönetti. Türk edebiyatı özel sayıları olarak yayımlanan derginin yayını halen sürmektedir.

Bu yıllarda Ataol Behramoğlu Avustralya'dan Finlandiya'ya birçok ülkede katıldığı toplantılarda konuşmalar yaptı, şiirlerini okudu. Şiirlerinden Macarcaya yapılan bir seçmeler 1988'de Budapeşte'de "Europa" yayınevince yayımlandı. Almanya'da (daha sonra Türkiye'de) *Kızıma Mektuplar* (1985), *Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum* (1985) adlı şiir kitapları ve *Mustafa Suphi Destanı*'nın yeni bir basımı yayımlandı. Destan, T. İncirci'nin müziği ve A. Emel Mesçi'nin yönetimiyle, sürgündeki "Halk Oyuncuları" topluluğunca Stockholm, Paris, Berlin, Amsterdam gibi birçok Avrupa kentinde sahnelendi (1987-1988). 1989 Avignon Tiyatro Festivali'nde ilk Türkçe oyun olarak sunuldu.

Yurt dışında bulunduğu sırada Türkiye'de *Son Yüzyıl Büyük Türk Şiiri Antolojisi; Dünya Şiiri Antolojisi (Özdemir İnce'yle); Çağdaş Rus Şiiri Antolojisi; Çehov-Bütün Oyunları (1. cilt);* şiir üstüne yazıları (*Yaşayan Bir Şiir*, 1986); şiir kitapları (*Eski Nisan, Bebeklerin Ulusu Yok)* yayımlanan Ataol Behramoğlu, hakkındaki davaların yargıtay aşamasında beraatle sonuçlanması üzerine Haziran 1989'da ülkesine döndü.

Birkaç yıl Simavi Yayınları'nda editör, Pendik Belediyesi'nde kültür danışmanı olarak çalıştı. 90'lı yıllarda yazdığı şiirleri, *Sevgilimsin* (1993); çeşitli dönemlerin ürünü yazıları, *İki Ateş Arasında* (1989), *Nâzım'a Bir Güz Çelengi* (1989), *Mekanik Gözyaşları* (1990), *Şiirin Dili-Ana Dil* (1997) adlı kitaplarda yayımlandı. Aziz Nesin ile ilgili anılarını, *Aziz Nesin'li Fotoğraflar* (1995); gezi yazılarını *Başka Gökler Altında* (1996) adlı kitaplarda topladı. Vera Tulyakova'nın anılarından ve Nâzım Hikmet'in şiirlerinden oluşturduğu *Mutlu Ol Nâzım*, M. Somay yönetiminde, S. Öz-

san'ın müziği ve D. Türker'in oyunculuğuyla Türkiye'nin birçok yöresinde ve Almanya'da birçok kez sahnelendi. Belgesel bir oyun çalışması olan *Lozan*, Devlet Tiyatrosu'nca Antalya (1992, 1993) ve İstanbul'da oynandı (1993).

1995'te Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı seçildi.

1995'te İsmet Özel ile mektupları *Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar* adıyla kitaplaştırıldı.

Adam Yayınevi'nce üç cilt olarak yayımlanan toplu şiirleri üst üste yeni basımlar yapmakta olan Ataol Behramoğlu, Cumhuriyet gazetesinde "Cumartesi Yazıları" başlığıyla köşe yazılarını sürdürmektedir.

YAPITLARI

Şiir Kitapları *Bir Ermeni General,* 1965; *Bir Gün Mutlaka,* 1970; *Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri,* 1974; *Ne Yağmur... Ne Şiirler...,* 1976; *Kuşatmada,* 1978; *Mustafa Suphi Destanı,* 1979; *Dörtlükler,* 1983; *Şiirler 1959 - 1982,* 1983; *Türkiye Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum,* 1985; *Kızıma Mektuplar,* 1985; *Eski Nisan,* 1987; *Bebeklerin Ulusu Yok,* 1988; *Sevgilimsin,* 1993.

Düzyazı *Yaşayan Bir Şiir,* 1986; *İki Ateş Arasında,* 1989; *Nâzım'a Bir Güz Çelengi,* 1989; *Mekanik Gözyaşları,* 1990; *Şiirin Dili - Ana Dil,* 1995.

Anı *Aziz Nesin'li Fotoğraflar,* 1995.

Gezi *Başka Gökler Altında,* 1996.

Oyun *Lozan,* 1992.

Mektup *Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar,* 1995.

Adam Yayınları'nda Ataol Behramoğlu'nun yapıtları

Şiir ***Bir Gün Mutlaka*** (Toplu Şiirler I İlk Şiirler; *Bir Ermeni General*; *Bir Gün Mutlaka*; *Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri*; *Ne Yağmur... Ne Şiirler...*), 1991; ***Yaşadıklarımdan Öğrendiğim Bir Şey Var*** (Toplu Şiirler II *Kuşatmada*; *Türkiye, Üzgün Yurdum, Güzel Yurdum*; *Eski Nisan*; Çağrışımlar), 1991; ***Kızıma Mektuplar*** (Toplu Şiirler III *Dörtlükler*; *Mustafa Suphi Destanı*; *İyi Bir Yurttaş Aranıyor*; *Kızıma Mektuplar*; *Bebeklerin Ulusu Yok*), 1992; ***Sevgilimsin***, 1993.

Düzyazı ***Yaşayan Bir Şiir***, 1993; ***Şiirin Dili - Anadil***, 1995; ***Mekanik Gözyaşları***, 1997; ***Nâzım'a Bir Güz Çelengi***, 1997.

Çeviri Şiir Lermontov, ***Hançer***, 1983; Puşkin, ***İnsanüstü Bir Anıt Diktim Kendime***, 1996.

Çeviri Oyun Anton Çehov, ***Bütün Oyunları I*** (*İvanov*; *Vanya Dayı*; *Vişne Bahçesi*), 1984; ***Bütün Oyunları II*** (*Ormancini*; *Martı*; *Üç Kızkardeş*), 1991.

Antoloji ***Çağdaş Bulgar Şiiri Antolojisi*** (Özdemir İnce ile), 1983; ***Çağdaş Rus Şiiri Antolojisi***, 1987.

İÇİNDEKİLER

Melankoli 7
Bir Gün Aşk Geçilmelidir 8
Bir Ermeni General 9
Amcam Şair Ben Şair 10
Bu Aşk Burada Biter 11
Yeniden, Hüzünle 12
Bir Gün Mutlaka 16
Beyaz, İpek Gibi Yağdı Kar 19
Ben Ölürsem Akşamüstü... 22
Cellat uyandı yatağında... 23
Hemingway'in Bir... 24
Kirazlı Mescit Sokağı 25
Yaşadıklarımdan... 26
Kuşatmada 28
Türkiye, Üzgün Yurdum... 29
Unuttum, Nasıldı... 30
Kırk Yaşın Eşiğinde Şiir 31
Sesler 32
Hapishanede Bir Sabah... 34
Bebeklerin Ulusu Yok 35
Sevginin Önünde 36
Paris Şiirleri IV 36
Çok Sevdim Bir Zamanlar... 37
Yaz 38
Sevgilimsin 40
Göre 41
Leningrad 1988 42
Paristi 44
Bu Yangın Yerinde 45

ŞİİR ÜSTÜNE
60 Sonrasında... Şiirimiz 47
Nedir İkinci Yeniden... 47
Kime Karşı Kimden Yana 48
Toplumcu Şiir Üstüne... 49
Devrimci Şiir 49
Şiir ve Slogan 51
Devrimci Edebiyat ve... 51
Günümüz Türk Şiiri 52
Ekmeği Ekmek Şarabı... 54
Sanatın Düşmanı... 54
Sanatı Savcı Kafasıyla... I 55
Sanatı Savcı Kafasıyla... II 56
Sanatsal Yaratma... 57
Kitle Önünde Şiir Okumak 57
Nasıl Şiir Yazıyorum? 57
Organik Şiir 61
Yaşayan, Organik Bir Şiir 61
Şiirin Yoksulluğu ve Zaferi 62
Şiir Ölür mü? 62
Roman Cümleleri ve Şiir 63
Boyalı Kuş ya da Cilalı... 63
Bir Serüvenin Yazılması... 64

YAŞAMÖYKÜSÜ 65
YAPITLARI 69

Şiirlerinden seçmeler
Şiir üzerine düşünceleri
Yaşamı
Yapıtları

Ataol Behramoğlu'nun ilk şiir kitabı *Bir Ermeni General* 1965'te basıldı. 1970'de yayımlanan ikinci şiir kitabı *Bir Gün Mutlaka* ise kuşağının öncü yapıtlarından biri olarak kabul edildi. Bunları 1974'te *Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri*, 1976'da *Ne Yağmur... Ne Şiirler...* izledi. 1980'den sonra bu kitabın yeni basımının kovuşturmaya uğraması, Barış Derneği kurucu ve yöneticisi olarak tutuklanıp bir süre cezaevinde kalması, ayrıca bir davadan 8 yıl cezaya çarptırılması üzerine, şair Paris'e gitti. Hakkındaki davaların yargıtay aşamasında beraatle sonuçlanması üzerine Haziran 1989'da ülkesine döndü. 1995'te Türkiye Yazarlar Sendikası Genel Başkanı seçildi. Ataol Behramoğlu ilerici sanatçıların, toplumsal bir olaydan yola çıksalar da, bir olguyu betimlemekle yetinmemeleri gerektiğine, onu bir çıkış noktası olarak alıp, siyasal, toplumsal, ahlaki sorunları tartışmaya yönelmeleri gerektiğine inanır. Kendini emeğiyle yaşayan çoğunluğa kardeş sayan bir sanatçının gerçekliği kavrayıp görev sayması gerektiği görüşünü savunur.

ISBN 975-418-446-1



adam 639